
RECENZE (rubrika)

PŘÍRUČKA PSYCHOFYZIOLOGIE PRO LETCE

Šulc, J., Bartoš, D., Došel, P., Truska, O., Vanko, J.: *Letecká psychofyziologie*. [Skript]. Praha, Ústav leteckého zdravotnictví, 2001. 92 s.

Autoři přistoupili k napsání těchto skript na základě svých praktických zkušeností z výuky vojenských posluchačů pilotního směru a nověji též studijního směru řízení letového provozu Fakulty letectva a PVO Vojenské akademie Brno. Tyto praktické zkušenosti se promítají do kvality textu, který je výstižný, přehledně členěný a jak jen možno stručný, se zdůrazněním hlavních a důležitých poznatků a grafickým odlišením podrobnějších nebo doplňkových informací.

Na rozdíl od výuky ve většině vyspělých zemí autoři propojili psychofyziologickou problematiku pilotů a řídicích letového provozu, aby zdůraznili jejich vzájemnou závislost a úzké spojení při každém letu. Z toho pak vyplývá potřeba znalostí o činnosti druhého partnera jak za normálních, tak za mimořádných podmínek. Skripta poskytují jasnou orientaci v problematice důležité pro jednu či druhou profesi.

Zkušenosti z výuky posluchačů ukázaly, že ne všichni si ze střední školy odnesli potřebné znalosti z biologie, fyziologie a psychologie člověka nezbytné pro pochopení speciálního výkladu. Proto autoři zařadili do prvního oddílu skript stručné repetitorium základů tělovědy.

Ve druhém oddílu je rozebrána psychologická a fyziologická charakteristika činnosti letce a řídicího letového provozu jako operátorů v příslušné letecké profesi, spolu s komponentami ovlivňujícími jejich výkonnost.

Třetí oddíl pojednává přehledně o klasických fyziologických zátěžích letu, o způsobech a limitech přízpůsobení lidského organismu těmto zátěžím a o technických možnostech kompenzace jejich nepříznivých účinků. V tabulce udávající tlakový a teplotní gradient atmosféry autoři ve snaze vyhovět současně zvyklostem pilotů i neletců při udávání výšky (ve feetech, resp. v metrech) použili nezaokrouhlené hodnoty feetů. Pilot si takové detailní údaje na výškoměru nemůže odečíst, a jen těžko si je proto bude pamatovat.

Čtvrtý oddíl vysvětluje pojem lidského činitele jako hlavního faktoru v bezpečnosti letu a popisuje různé formy profesního stresu. Zvláště důležitá je kapitola o dezorientaci a letových iluzích jako částých příčinách selhání lidského činitele.

Poslední, pátý oddíl je věnován prevenci zdravotních rizik ve vojenském letectvu. Letecký personál musí být aktivním článkem systému zdravotní péče spočívající v dodržování pravidel speciální životosprávy, udržování tělesné zdatnosti a profesní výkonnosti a na poučeném přístupu k problematice vlivu návykových látek a rizik nekontrolovaného užívání léků. Informace této části skript jsou užitečné nejen pro vojenský letecký personál, ale i pro civilní piloty a řídicí letového provozu. Úřad pro civilní letectví České republiky ostatně tuto publikaci žadatelům o pilotní průkaz doporučil jako studijní text k přípravě ke zkoušce z předmětu Lidská výkonnost a její omezení.

V posledně jmenovaném oddílu je uveden v naší zemi bohužel často tradovaný omyl, totiž že po užívání drog z konopí nedochází k trvalému orgánovému poškození. Autor recenze na základě publikací Federálního úřadu pro civilní letectví USA (FAA) již v roce 1997 v článku publikovaném v 16. čísle časopisu *Letectví a kosmonautika* varoval naše letce před nevratným poškozením VNČ a dalšími riziky.

Závěrem je třeba autorům pogratulovat ke zdařilému vyplnění dlouho pocítované mezery v možnostech zvyšovat znalosti leteckého personálu o vlastní tělesné a psychické výkonnosti, spolehlivosti a jejich hranicích. Dnes, na prahu 21. století je zcela evidentní, že nestačí znát jenom parametry používané letecké techniky, ale že pouze s důkladnými znalostmi fungování obou složek – technologické a lidské – lze dosáhnout optimálního výkonu v systému člověk–stroj.

MUDr. Josef Chaloupka
Senior AME FAA/JAA

Korespondence: MUDr. Josef Chaloupka
Ústav leteckého zdravotnictví
Generála Píky 1
160 41 Praha 6

Do redakce došlo 29. 1. 2003